

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร 2) สภาพการปลูกมันและปัญหาอุปสรรคในการปลูกมันของเกษตรกร 3) การตัดสินใจปลูกมันของเกษตรกร 4) เปรียบเทียบระดับการตัดสินใจปลูกมันของเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรผู้ปลูกมันเป็นแปลงที่มีขนาดพื้นที่อย่างน้อย 1 ไร่ ขึ้นไป ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 198 ราย ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ค่าสถิติ t-test และค่า F-test แสดงผลข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นชาย อายุเฉลี่ย 50.24 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4-7 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปลูกมันเพื่อใช้ทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน ไม่เคยผ่านการฝึกอบรม เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.86 คน แรงงานเฉลี่ย 3.16 คน กิจกรรมทางการเกษตรคือปลูกมันและทำนา กิจกรรมนอกภาคเกษตรคือรับจ้าง พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 19.7 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 17.6 ไร่ พื้นที่ปลูกมันเฉลี่ย 1.5 ไร่ รายได้ในภาคเกษตรที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 33,058.50 บาทต่อปี รายได้นอกภาคเกษตรที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 14,173.10 บาทต่อปี รายจ่ายในภาคเกษตรที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 21,240.69 บาทต่อปี รายจ่ายนอกภาคเกษตรที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 4,100.96 บาทต่อปี เกษตรกรใช้เงินทุนของตนเองในการปลูกมันและไม่มีความต้องการขยายพื้นที่ปลูกมัน รับพันธุ์มันจากทางราชการ พันธุ์มันที่ปลูกคือพันธุ์ทรงฉัตร ปลูกด้วยต้นกล้า ปลูกมันช่วงเดือนกรกฎาคม-กันยายน ระยะปลูกละน้อยกว่า 6 x 6 เมตร ไม่มีการปลูกพืชแซม ไม่มีการพรวนดิน กำจัดวัชพืชไม่เกิน 5 ครั้ง ไม่มีการให้น้ำ ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี ไม่มีการปลูกซ่อม ศัตรูที่พบคือด้วงเจาะลำต้น เก็บเกี่ยวมันด้วยตนเองโดยใช้ไม้สอย พิจารณาในการเก็บเกี่ยวจากฝักมันที่มีทั้งฝักแห้งและฝักเขียว เก็บเกี่ยวมันครั้งเดียว เก็บเกี่ยวช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน คัดแยกฝักแห้งแล้วตากเขียวและส่วนมากไม่ขายผลิตผล ไม่มีปัญหาเรื่องพันธุ์มัน ไม่มีปัญหาเรื่องการปลูก ไม่มีปัญหาเรื่องการปลูกพืชแซม แต่มีปัญหาเรื่องโรคและแมลง ไม่มีปัญหาเรื่อง

การใส่ปุ๋ย ไม่มีปัญหาเรื่องการเก็บเกี่ยว ไม่มีปัญหาเรื่องการกะเทาะเปลือกและไม่มีปัญหาเรื่อง การตลาด

การตัดสินใจปลูกลูกนุ่นของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่นระดับมากในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านกายภาพ คือ สภาพพื้นที่ ขนาดพื้นที่ปลูก ลักษณะของดินและความอุดม สมบูรณ์ของดิน

ด้านชีวภาพ คือ วิธีการปลูก ความสะดวกในการเก็บเกี่ยวและวิธีการป้องกัน กำจัดศัตรูนุ่น

ด้านเศรษฐกิจ คือ จำนวนแรงงานในครัวเรือน การได้รับความร่วมมือจาก สมาชิกในครัวเรือนและรายได้จากการปลูกลูกนุ่น

ด้านสังคม คือ สมาชิกในครัวเรือนสนับสนุนให้ปลูก ญาติพี่น้องสนับสนุนให้ ปลูก เพื่อนบ้านแนะนำให้ปลูก การปลูกลูกนุ่นแต่ดั้งเดิม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแนะนำให้ ปลูกและเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆแนะนำให้ปลูก

ด้านเทคนิคและการได้รับการสนับสนุน คือ การได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร

ด้านสิ่งจูงใจ คือ การยอมรับของเพื่อนบ้าน การยอมรับของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร ความน่าสนใจและรายได้และการปลูกโดยยึดถือตามประเพณี

ด้านอื่นๆ คือ การปลูกเพื่อใช้ในกิจกรรมในครอบครัว การเป็นพืชที่ปลูกง่าย ในท้องถิ่น ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ การได้รับการชักชวนจากเพื่อนบ้าน และการเป็นพืชที่นิยมปลูกในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ 1) ควรให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีในการผลิตนุ่น โดยเฉพาะเทคโนโลยีใน เรื่องการปลูกพืชแซม เช่น พืชตระกูลถั่ว พืชผักสวนครัว กล้ายและหญ้าเลี้ยงสัตว์ การให้น้ำ การ ใส่ปุ๋ยเคมี การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์และพืชปุ๋ยสด เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกลูกนุ่นไว้ สำหรับใช้ทำผลิตภัณฑ์ในครอบครัว จึงควรเน้นเทคโนโลยีการผลิตเพื่อการค้า 2) ควรมีการถ่ายทอด เทคโนโลยีเรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูนุ่น เช่นการป้องกันกำจัดด้วงเจาะลำต้น เพราะเป็นปัญหา สำคัญในการทำลายต้นนุ่นของเกษตรกร การถ่ายทอดเทคโนโลยีควรมีทั้งการบรรยายและการฝึก ปฏิบัติ เพื่อให้เกษตรกรเกิดทักษะที่สามารถนำไปปฏิบัติในแปลงนุ่นของตนเองได้ 3) ด้านกาย ภาพ ควรแนะนำให้เกษตรกรคัดเลือกพื้นที่และให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะ สมกับการปลูกลูกนุ่น 4) ด้านชีวภาพ แนะนำวิธีการปลูกลูกนุ่นให้ถูกวิธีเพื่อให้ต้นนุ่นมีอัตราการรอด มากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงต้นนุ่นมีอายุน้อยและแนะนำวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูนุ่นโดยเฉพาะ ด้วงเจาะลำต้นนุ่นที่สร้างปัญหาและความเสียหายให้แก่ต้นนุ่นของเกษตรกร 5) ด้านเศรษฐกิจ ควรแนะนำเกษตรกรรวมกลุ่มเพื่อมีอำนาจต่อรอง ในการจำหน่ายนุ่นและแนะนำวิธีการแปรรูป นุ่นให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นมากกว่าที่จะให้เกษตรกรขายผลิตผลเป็นฝักนุ่น 6) ด้านสังคม เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกลูกนุ่นมีบทบาท สำคัญในการส่งเสริมการปลูกลูกนุ่น ดังนั้นควรพบปะและพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดทั้ง ให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรเป็นประจำ 7) ด้านเทคนิคและการได้รับการสนับสนุน เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรควรแนะนำและพบปะให้ความรู้แก่เกษตรกรเป็นประจำ 8) ด้านสิ่งจูงใจ ราชการควรส่งเสริมการปลูกลูกนุ่นให้แพร่หลายและรณรงค์ให้มีการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากนุ่นให้มาก ขึ้น เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกษตรกรหันมาให้ความสำคัญและปลูกลูกนุ่นมากขึ้น 9) ด้านอื่นๆ ควร แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการค้ามากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรปรับเปลี่ยน พฤติกรรมจากการปลูกลูกนุ่นเพื่อใช้ทำผลิตภัณฑ์ในครอบครัวมาเป็นทำผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่าย มากขึ้น

A study was conducted with these main objectives : 1) To investigate socio-economic backgrounds of the farmers selected as samples of this study. 2) To look into the conditions used for kapok production. 3) To point out factors influencing the decision leading to kapok cultivation. 4) To compare factors influencing decisions of the farmers differing in their socio-economic backgrounds. A total of 198 farmers cultivating kapok trees on the area of at least 1 rai in Changwat Khon Kaen were selected and used as samples of this study. Research data were gathered using specially constructed interview questionnaires. The data obtained were subsequently processed using SPSS for Windows computer package and the results expressed as frequency, percentage, arithmetic means, maximum–minimum, standard deviation, t-test and F-test.

The results indicated that the majority of the farmers were males at 50.24 years of age on average. They completed elementary education and were member of Bank of Agriculture and Cooperative. They cultivated Kapok trees mainly for domestic need without any training background. However, they used to contact agricultural extension workers. With average family size of 4.86 persons (3.16 persons were available labour), they were primarily engaged in kapok and paddy cultivation while adopting casual labour as off-farm career. On average, these farmers held the area of 19.7 rai and the areas used for farming and kapok cultivation were 17.6 rai and 1.5 rai respectively. Average on-farm and off-farm cash incomes earned by the farmers were 33,058.50 Baths and 14,173.10 Baths/year. The results also indicated that these farmers had on-farm and off-farm cash expenses of 21,240.69 Baths and 4,100 Baths/year. They cultivated kapok trees using their own investment. The farmers obtained the kapok breed (cv. Song-chat) from official sources. Seedlings were used in the planting which was done during July–September. The spacing adopted was 6 x 6 m. They did not practice harrowing or intercropping. Weeding

was done less than 5 times. The farmers performed no replacement planting, fertilizer application and additional supply of water. Harvesting was done once a year during March and April which kapok pods were pick-off individually with bamboo pole. Both green and dry pods were collected, screened and dried. The only problem experienced by these kapok growers was caused by stem-boring weevils. Apart from this, there were no other problems regarding cultivation method, breed, intercropping, fertilization, harvesting, post-harvest processing, and marketing.

The issues which influenced decision-making of the farmers at high level included:

Physical issues : Conditions and size of land to be used for kapok cultivation, Soil type and soil fertility.

Biological issues : Cultivation methods, ease of harvest and pest control.

Economic issues : Available family labour, participation of family members and income derived from kapok cultivation.

Social issues : Support from family members and relatives, kapok cultivation has been handed over for generations, the advice given by agricultural extension workers and other government agencies.

Technical issues : The technical support gained from agricultural extension workers.

Motivation : Respect and acceptance by neighbors and agricultural workers, personal interest, income and cultural practice.

Other issues : Domestic demand, ease of cultivation, know-how handed over from last generation, convince from neighbors and local cultural practice.

Recommendation : 1) Advice should be provided so that the farmers are fully educated with kapok cultivation technology particularly intercropping practice using legumes, horticultural crops, banana and pasture grasses, supply of additional water, intercropping, fertilizer application use of organic materials and green manure to improve soil fertility. The farmer's attitude should be changed towards commercial cultivation of Kopok rather than solely for domestic purpose. 2) The farmers should be provided with the knowledge of pest control to minimize the damage caused by stem-boring weevils both in theory and practices as this is the main problem of kapok growing. 3) The farmers should be advised regarding cultivation site and soil fertility improvement for kapok cultivation. 4) Proper advices should be given to the farmers so that seedling survival is improved. 5) The farmers should be advised to adopt cooperative actions to heighten bargaining power as well as value-added processing. 6) Agricultural workers should pay regular visit to the kapok farmers to provide appropriate advices and exchange views and experiences. 7) The farmers should be provided regularly with the knowledge related to Kapok production. 8) Campaign should be organized by related government agencies to promote kapok cultivation and use of commodities derived from kapok. 9) Appropriate actions should be taken to turn the farmer's attitudes towards commercial cultivation of kapok rather than domestic purposes.